

Agg Lili

Alulról szerveződő művészeti hely és közösség mint utópiagyakorlat

Az artist-run helyek szerepének és fenntarthatóságának vizsgálata a kortárs művészeti intézményrendszerben

Tézisek

1. Az általam vizsgált alulról szerveződő művészeti közösségek alternatívát kívánnak nyújtani a fennálló kulturális intézményrendszerben, melynek egyre inkább elismert részei. Működésük arra a paradoxonra épül, hogy az alternatívaként megjelenő, intézményesülés előtti rugalmas és demokratikus működési struktúrához az önkizsákmányolás és létbizonytalanság társul.

2. A New York-i esettanulmányon keresztül bemutattam az állami támogatás fontosságát, hiszen az alulról szerveződő művészeti közegek ennek köszönhetően a 70-es években a virágkorát élték. Az állami támogatás csökkenésével az artist-run helyek mára elvesztették mozgalom-szerű jelenlétüket a város művészeti intézményrendszerében. Ha csak a piac logikája mentén kialakuló trendek alakítják a kulturális mezőt, akkor a művészet könnyen az önisméltés nosztalgiájába fulladhat, elveszítve gondolatformáló erejét.

3. Magyarországon is megjelent az a tendencia, hogy a korábban az európai országok kultúrpolitikájára jellemző állami támogatási rendszer helyett az állami pénzek csak kevesek számára elérhetőek, így a művészeti intézményrendszert egyre inkább a piaci szereplők alakítják. Létrejött egy hibrid rendszer, amiben egyszerre érvényesülnek a kultúrpolitika hatása, a független, alulfinanszírozott, szűk szakmai közegek megléte, és a kapitalista piac egyre növekvő befolyása.

4. A kapitalista kulturális rendszerből való kiszakadás, alternatíva létrehozásának egyik lehetséges útja a jövőről való gondolkodás és az utópia fogalmának megreformálása a

művészet eszközeivel. Az artist-run helyek és az azokhoz hasonló felépítésű non-profit kezdeményezések magukban hordozzák a szakmai egyenlőség, a függetlenség és a szabad kísérletezés terének utópikus ígérletét. Így nemcsak művészeti program szintjén beszélhetünk a jövőről való gondolkodás megújításáról, hanem a helyek működtetése maga is utópia-gyakorlat.

5. Az alulról szerveződő kezdeményezésekre intézmény helyett tekinthetünk olyan kísérleti laboratóriumként, melynek alapja a köré szerveződő közösség. Ahhoz, hogy a közösség tartósan és jól tudjon működni, inkluzívnak kell lennie a közösségen kívüli elemekkel, nyitottnak maradnia a változás lehetőségére. A kollektív gyakorlat belső konfliktusokkal és külső nyomással egyszerre kénytelen megküzdeni, ezért a belső dinamika és külső szervezettség relációja folyamatos és reflektív munkát igényel.

6. Az alulról szerveződő művészeti helyek fenntarthatóságának lehetséges módja az, ha maguk is közösségbe szerveződnek, amelyek pedig hálózatot alakítanak ki. Megoldás lehet az intézményesülés, azonban amellet érvelek, hogy ebben az esetben elvesztik adaptív képességüket, becsontosodnak a fennálló rendszerbe elvesztve a kreatív és kísérletező gyakorlatok lehetőségét. Cél lehet egy olyan ernyőszervezet kialakítása, mely becsatornázza ezeket a szerveződéseket az intézményrendszerbe, segít nekik a gyakorlati fenntartás biztosításában anélkül, hogy azok működését átírná.

7. A fenntarthatóság kérdése számtalan olyan külső tényezőtől is függ, amin nem tudnak változtatni a helyek, azonban próbálkozhatnak olyan gyakorlatokkal, részben a kortárs utópielméletekkel összefüggésben, melyek segíthetik a munkájukat. Végezetül, a társadalmi és egyéni akarat segíthet egy-egy hely hosszabb távú fennmaradásában, melynek példaként a magánmecenatúra szerepét, az idősebb művészgeneráció kapcsolatrendszerének és tőkéjének visszaforgatását érdemes kiemelni.

Absztrakt

Doktori kutatásom középpontjában a kortárs alulról szerveződő kulturális közösségek vizsgálata áll. Az artist-run helyek működése, helyzete, tágabban véve az ezekhez kapcsolódó művészeti kollektívák és alulról szerveződő kezdeményezések szerepének vizsgálata a művészeti intézményrendszerben adja azt az alapot, melyre a disszertációmát építem. Az elmúlt öt év kutatási, kurátori és alkotói tevékenysége alakította ki azt a fogalmi kontextust, melynek keretein belül nemcsak a fent említett szerveződések lehetséges jövőjét kutatom, hanem kísérletet teszek arra, hogy rajtuk keresztül érveljek a művészet szerepéről a jövőnkéről való gondolkodásban.

A kérdésfelvetésem kevésbé az említett szerveződések működését vizsgálja, ehelyett olyan nézőpontokat vázlok fel, melyekkel érthetőbbé válnak a helyek motivációi, nehézségei, valamint kirajzolódnak a vizsgált korszakra jellemző akadályok, lehetőségek, melyekre válaszként ezek a mikroközösségek megszületnek. Tovább menve, amellet érvelek, hogy ezek a szerveződések kísérleti laboratóriumként is vizsgálhatóak, melyek változatos megküzdési stratégiákat használva magas alkalmazkodóképességgel rendelkeznek. Az önreflexív működés, a tudásmegosztás, az egyéni érdekeken túlmutató gondolkodás pedig lehetőséget biztosít arra, hogy a szerveződések által létrehozott hálózatok a gyakorlatban is példát mutassanak egy fenntarthatóbb rendszer működéséhez. Összefoglalva arra keresem a választ, hogy ezek a kezdeményezések kicsiségük ellenére jelenthetnek-e alternatívát nemcsak a helyi viszonyok kontextusában, de tágabb perspektívából nézve tekinthetők-e egy fenntartható kultúra képviselőinek?

Kutatásom három módszertan ötvözésekképp igyekszik feltárni a kortárs alulról szerveződő művészeti közösségek mélyebb működési rétegeit és javaslatokat tesz a fenntarthatóságuk érdekében. A dolgozat így külföldi példák, interjúk, interjúkötetek, személyes tapasztalatok mellett a dolgozatban felrajzolt művészetfilozófiai fogalmi hálóra, és az ezzel összefüggésben formálódott művészeti praxis eredményeinek beépítésére támaszkodik.